

Kommunala revisorer och valbarhet

Denna promemoria som har tagits fram av Valmyndigheten i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner samt länsstyrelserna. Promemorian redogör för rättsläget i fråga om valbarhetshinder för den som är vald till kommunal revisor att väljas till ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige.

1 Aktuella bestämmelser

Den som är vald till revisor inom kommunen eller regionen är, enligt 4 kap. 5 § 1 kommunallagen (2017:725), inte valbar som ledamot eller ersättare i fullmäktige.

Länsstyrelsen ska, enligt 13 kap. 8 § vallagen (2005:837), vid den slutliga sammanräkningen bedöma ett kandidatnamn på en valsedel som obefintligt om kandidaten inte är valbar.

Av 14 kap. 21 § vallagen följer att om en ledamot i regionfullmäktige eller kommunfullmäktige avgår under valperioden, ska respektive valmyndighet efter anmälan utse en ny ledamot. Ny ledamot ska utses enligt vad som tillämpas för riksdagsvalet enligt 18 och 19 §§. Enligt 18 § ska till ny ledamot utses den som står i tur att inträda enligt ordningen mellan ersättarna enligt 14 § och enligt 19 § ska för en ny ledamot som tidigare varit ersättare utses en ny ersättare.

Om en ersättare i kommunfullmäktige har avgått som ersättare ska länsstyrelsen enligt 14 kap. 23 § vallagen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya beräkningar och utse ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare har avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, ska en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

2 Förarbeten

I samband med införandet av bestämmelsen i nuvarande 4 kap. 5 § kommunallagen anförde regeringen bland annat följande när det gällde 4 kap. 6 a § i 1991 års kommunallag. Den som är vald till ledamot eller ersättare i fullmäktige är inte valbar som revisor. Syftet med bestämmelsen är att stärka oberoendet i den kommunala revisionen. Av denna bestämmelse i 1991 års kommunallag framgick dock inte vad som gäller vid det omvända förhållandet, att en person först väljs till revisor och därefter, under mandatperioden, utses till ledamot eller ersättare i fullmäktige. Enligt regeringens mening gör sig kravet på oberoende lika starkt gällande i denna situation, vilket enligt regeringen talar för att valbarhetshindren bör förtydligas. De remissinstanser som haft invändningar mot förslaget har fört fram att det bör finnas möjligheter till undantag, bl.a. för att en revisor ska kunna slutföra revisionsarbetet från föregående mandatperiod. Det har även anförts att det är oklart hur bestämmelsen ska tillämpas. Regeringen vill betona att syftet med bestämmelsen är att stärka revisionens

oberoende. Ett undantag skulle kunna försvaga oberoendet. Regeringens förslag innebär att en revisor inte är valbar till fullmäktige och således inte kan utses till ledamot eller ersättare i fullmäktige. Detta gäller under hela den tid som revisorn fullgör sitt uppdrag, dvs. under de fyra följande åren från att revisorerna utsetts av fullmäktige. Regeringen anser därför inte att förslaget kan anses vara oklart eller svårtillämpat.¹

Se även betänkande En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) angående revisionens oberoende av som en garant för tilltro till rättssäkerhet, demokrati och en effektiv användning av kommunernas resurser.

3 Avgöranden i Valprövningsnämnden

Valprövningsnämnden har i ett antal avgöranden prövat frågan om kommunala revisorers valbarhet och sammanfattningsvis funnit att den som är förordnad som kommunal revisor inte kan utses som ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige. Detta såväl på valdagen som i samband med förordnande av ledamot eller ersättare efter avgång.²

Valprövningsnämnden har vidare prövat frågan om folkbokföring som en förutsättning för valbarhet. En kandidat som under mandatperioden ändrat sin folkbokföring ansågs av länsstyrelse vid val av ny ersättare ha valbarhetshinder trots att återflytt skett och då kandidaten åter folkbokfört sig i kommunen. Valprövningsnämnden uttalade att ledamöter och ersättare ska väljas bland dem som är folkbokförda i kommunen. Om en förtroendevald upphör att vara valbar upphör också uppdraget genast. Med förtroendevalda avses ledamöter och ersättare i bl.a. fullmäktige. Valprövningsnämnden menade att då kandidaten inte varit förtroendevald i kommunen hade kandidaten således inte haft något uppdrag som kunnat upphöra. Vidare var kandidaten efter att ha flyttat ut från kommunen åter folkbokförd i kommunen och kunde därför väljas som ersättare.³

4 Slutsatser

Avsikten med bestämmelserna om att den som är vald till kommunal revisor inte ska vara ledamot i kommunfullmäktige är att stärka den kommunala revisionens oberoende.

4.1 Valbarheten vid den slutliga rösträkningen

Den som är förordnad som revisor på valdagen är inte valbar som ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige. Länsstyrelsen ska vid den slutliga rösträkningen bortse från alla de kandidatnamn där valbarhetshinder föreligger, såsom ifråga om den som är förordnad som revisor, på alla de i valet förekommande valsedlarna.

Att länsstyrelsen har att bedöma alla de namn som förekommer på alla de giltiga valsedlar som ska räknas av myndigheten, inte bara de kandidater som tilldelas mandat, innebär att

¹ Prop. 2016/17:171 (En ny kommunallag) s. 247 f.

² VPN 2018:796, 2018:821, 2018:835, 2018:842, 2018:845, 2018:846, 2018:858, 2018:867, 2018:871 och 2021:42

³ VPN 2001:3 jmf med 2015:17 och 2016:16

den som ansetts inte vara valbar på valdagen inte heller under resterande mandatperiod kan utses som ledamot eller ersättare.

4.2 Valbarheten vid utfyllnadssval

De bestämmelser som är styrande för länsstyrelsens slutliga rösträkning är inte tillämpliga på en sådan situation då en ledamot eller ersättare avgår under mandatperioden och ny ledamot eller ersättare ska utses. Då ska istället de bestämmelser om valbarhet som återfinns i kommunallagen vara avgörande för om valbarhetshinder föreligger eller inte.

Ifråga om hur en sådan situation när en kandidat valts till revisor efter valdagen kan viss ledning hämtas från de avgöranden från Valprövningsnämnden som hanterar frågan om valbarhet vid utfyllnadssval vid ändrad folkbokföring. Ett valbarhetshinder ska prövas först vid utfyllnadsvalet och enbart för den kandidat som står näst på tur för att utses. Att en kandidat haft ett uppdrag som revisor och sedan avgått från uppdraget kan då inte bedömas utgöra ett valbarhetshinder. Om en sådan kandidat däremot fortfarande fullgör ett uppdrag som revisor ska nästa kandidat som står i tur och som är valbar utses. Den som ansetts inte vara valbar kan inte heller under resterande mandatperiod utses som ledamot eller ersättare. Vid utfyllnadssval ska någon valbarhetsprövning inte ske för den som inte står på tur att väljas.

För Valmyndigheten: Anna Blomberg, jurist

För länsstyrelserna: Anneli Wejke, jurist

För SKR: Helena Linde, jurist, Anna Eklöf, utredare